

Juridisk Publikation

STOCKHOLM - UPPSALA - LUND - GÖTEBORG - UMEÅ

Louise Larsson

Vilse i skogen

– En utredning av förenligheten mellan EU:s statsstödsregler
och nationell intrångsättning vid rådighetsinskränkningar
inom skogsbruket

Särtryck ur häfte 1/2019

VILSE I SKOGEN

– EN UTREDNING AV FÖRENLIGHETEN MELLAN EU:S STATSTÖDSREGLER OCH NATIONELL INTRÅNGSERSÄTTNING VID RÅDIGHETSINSKRÄNKNINGAR INOM SKOGSBRUKET

Av Louise Larsson¹

Denna artikel syftar till att utreda förhållandet mellan nationell intrångsersättning vid rådighetsinskränkningar inom skogsbruket och rådande EU-rätt. Artikeln tar avstamp i den senaste tidens diskussion om intrångsersättning vid nekade avverkningsstillstånd i fjällnära skog.² Eftersom nationell intrångsersättning betalas ut på en nivå över marknadsvärdet kan den anses snedvrída konkurrensen mellan företag på den inre marknaden och följaktligen utgöra ett otillåtet statsstöd enligt unionsrätten. Detta kan få omfattande konsekvenser eftersom ett utbetalt stöd som bedöms vara otillåtet innebär en återbetalningsskyldighet för stödmottagaren.³ Ur ett vidare perspektiv kan frågan också anses beröra hela expropriationsinstitutet. Om ersättningsnivån vid rådighetsinskränkningar inom skogsbruket skulle anses oförenlig med statstödsregleringen finns det anledning att fundera på om samma ersättningsnivå verkligen kan motiveras vid andra typer av expropriationer utan att träffas av regelverket.

I. INLEDNING

Relationen mellan skogsbruk, äganderätt och miljöskydd har under de senaste åren varit föremål för ett flertal rättsprocesser.⁴ Det har saknats politiska

¹ Beredningsjurist på åklagarkammaren i Uddevalla. Artikeln är en omarbetad version av mitt examensarbete med samma namn, presenterad vid Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet 2019. Artikeln tillägnas minnet av min morfar Hans Svensson, som med outtröttlig entusiasm uppmuntrat mina studier och mitt skrivande.

² Se avsnitt 2.1.

³ Rådets förordning (EU) nr 2015/1589 av den 13 juli 2015 om genomförandebestämmelser för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), artikel 16.

⁴ Se t.ex. Mark- och miljödomstolen (MMD) vid Östersunds tingsrätts dom (den 6 oktober 2017) som mål nr M 1855-16, som diskuterar eventuell överimplementering av Rådets direktiv 79/409/EEG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet), dock utan att slå fast att så var fallet eftersom det saknade betydelse i det aktuella målet. MMD vid Växjö tingsrätts dom (den 17 oktober 2017) som mål nr M 5370-16, tar upp frågan om Skogsstyrelsen är behörig myndighet vid tillsyn enligt artskyddsförordningen. Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) 2017:7 behandlar utförligt frågan om rätt till ersättning vid rådighetsinskränkningar enligt artskyddsförordningen. NJA 2015 s. 323 slår vidare fast att det är fastighetens användningssätt som är avgörande för bedömningen av vad som utgör pågående markanvändning. MMD vid Umeå tingsrätt avgjorde 2018 ett antal mål om nekade avverkningsstillstånd i fjällnära skog, där

åtgärder för att fylla de hålrum som finns i lagstiftningen, vilket har lett till att markägare och privata aktörer inom näringslivet har fått driva rådighets- och äganderättsfrågor genom hela domstolskedjan för att få klarhet i vad som är gällande rätt.⁵ Artikelns frågeställning utgör en av de rättsfrågor som ännu inte tagits upp för prövning och därför hänger som ett orosmoln över expropriationsinstitutet: frågan om förenligheten mellan EU:s statsstödsregler och nationell intrångsersättning vid nekade avverkningstillstånd i fjällnära skog.

2. BAKGRUND

2.1 EN KORT BAKGRUND TILL FRÅGESTÄLLNINGENS UPPKOMST

Frågan om intrångsersättningens förenlighet med statsstödsreglerna har diskuterats tidigare, bland annat i SOU 2013:59 *Ersättning vid rådighetsinskränkningar* och i prop. 2009/10:162 *Ersättning vid expropriation*. Frågan kom dock att konkretiseras ytterligare i samband med Skogsstyrelsens utredning år 2017 om ersättning vid nekade avverkningstillstånd i den fjällnära skogen.⁶ I sin utredning tog Skogsstyrelsen upp EU-kommissionens uttalande om att ersättning som utgår till följd av expropriation inte ska anses påverka konkurrensen mellan företag på marknaden, men menade att schablon tillägget om 25 % inte bör anses marknadsmässigt och därför kan snedvrída konkurrensen mellan företag på marknaden.⁷

Vidare lyfte myndigheten frågan bland annat utifrån regeringens position i prop. 2009/10:162 *Ersättning vid expropriation* där det anfördes att reglerna är av generell karaktär med samma ersättningsnivå för samtliga företag och branscher och därför bör anses förenliga med statsstödsreglerna.⁸ Skogsstyrelsen menade dock att ersättning vid nekade avverkningstillstånd i fjällnära skog enligt skogsvårdslagens (1979:429) bestämmelser är på en mer specifik nivå som berör en viss bransch och ett visst regionalt område. Ersättning till fastighetsägare inom regioner med fjällnära skog stärker de berörda företagens ekonomiska ställning gentemot fastighetsägare i andra regioner, vilket riskerar

domstolen kom fram till att aktuellt skogsbruk omfattas av rekvisitet *pågående markanvändning* och att intrångsersättning ska betalas ut i enlighet med 31 kap. 4 § expropriationslagen (MMD vid Umeå tingsrätts dom (den 17 december 2018) som mål nr M 2037-17; MMD vid Umeå tingsrätts dom (den 17 december 2018) som mål nr M 2038-17; MMD vid Umeå tingsrätts dom (den 17 december 2018) som mål nr M 2086-17).

5 Se t.ex. MÖD 2017:7 och NJA 2014 s. 332.

6 Skogsstyrelsen (utg.), *Ersättning vid nekat avverkningstillstånd i fjällnära skog* (utredning publicerad den 24 april 2018), "www.skogsstyrelsen.se/globalassets/nyheter/pm---skogsstyrelsens-utredning-om-fjallnara-skog.pdf", lydelse 2019-04-10.

7 A.a., s.18–19.

8 Prop. 2009/10:162 *Ersättning vid expropriation*, s. 49.

att snedvrider konkurrensen inom marknaden för produkter som är tillverkade av skogsråvara. Myndigheten konstaterade också att sådan snedvridning av konkurrensen enligt EU-rättslig praxis inte behöver kunna bevisas, det räcker att risken föreligger.⁹ Skogsstyrelsen valde att lämna bedömningen till domstol. Frågan var inledningsvis aktuell för prövning i målen om fjällnära skog som avgjordes av mark- och miljödomstolen i Umeå den 17 januari 2019.¹⁰ Kammarkollegiet, som gjort gällande att ersättning som betalas ut över marknadsvärdet kan utgöra otillåtet statsstöd, kom dock att återkalla sin invändning under processen.¹¹

2.2 EN UTBLICK ÖVER DEN SVENSKA SKOGEN

Skogen utgör en grundpelare för den svenska industrin och står för drygt 10 % av svensk varuexport. 70 % av det som produceras exporteras.¹² Mellan januari och juli 2018 genererade den svenska skogsindustrin ett exportvärde om 84,2 miljarder kronor.¹³

13 % av Sveriges landareal omfattas av permanent skydd så som naturreservat, biotopskyddsområden och nationalparker.¹⁴ Över hälften av den fjällnära skogen är idag skyddad.¹⁵ Naturvårdsverket tillhandahåller aktuell statistik över vilka områden som omfattas av någon form av skydd i Sverige. Flest naturreservat och nationalparker finns i de norra och fjällnära delarna av landet

9 Skogsstyrelsen (utg.), *Ersättning vid nekat avverkningsstillstånd i fjällnära skog* (utredning publicerad den 24 april 2018), s. 17–18, "www.skogsstyrelsen.se/globalassets/nyheter/pm---skogsstyrelsens-utredning-om-fjallnara-skog.pdf", lydelse 2019-04-10.

10 MMD vid Umeå tingsrätts dom (den 17 januari 2019) som mål nr M 2037-17; MMD vid Umeå tingsrätts dom (den 17 januari 2019) som mål nr M 2038-17; MMD vid Umeå tingsrätts dom (den 17 januari 2019) som mål nr M 2086-17.

11 MMD vid Umeå tingsrätts dom (den 17 december 2018) som mål nr M 2037-17, aktbilaga 27 och 49; MMD Umeå tingsrätts dom (den 17 december) som mål nr M 2038-17, aktbilaga 28.

12 Skogsindustrierna (utg.), *Så går det för skogsindustrin*, 2019, nr 1, s. 6, "www.skogsindustrierna.se/siteassets/dokument/sa-gar-det-for-skogsindustrin/sa-gar-det-for-skogsindustrin-februari-2019.pdf", lydelse 2019-04-10.

13 Skogsindustrierna (utg.), *Så går det för skogsindustrin*, 2018, nr 3, s. 5. "www.skogsindustrierna.se/siteassets/dokument/rapporter/sa-gar-det-for-skogsindustrin-oktober-20182.pdf", lydelse 2019-04-10.

14 Statistiska centralbyrån (utg.), *Skyddad natur 2017-12-31*, MI 41 SM 1801, s. 1, "www.scb.se/contentassets/e419dfae78ef4162a2b4b2c4bd4ef4e4/mi0603_2017a01_sm_mi41sm1801.pdf", lydelse 2019-04-10.

15 52 % av den totala skogsmarken är skyddad ovan den fjällnära gränsen. Sett till produktiv skogsmark ligger siffran något lägre med 45 %, se Statistiska centralbyrån (utg.), *Skyddad natur 2017-12-31*, MI 41 SM 1801, s. 33, "www.scb.se/contentassets/e419dfae78ef4162a2b4b2c4bd4ef4e4/mi0603_2017a01_sm_mi41sm1801.pdf", lydelse 2019-04-10.

men förekommer även i viss omfattning i Mälardalen. Även när det gäller områden skyddade av fågeldirektivet eller art- och habitatdirektivet¹⁶ dominerar den norra delen av Sverige, inte minst sett till det senare direktivet. Landets biotopskyddsområden har större geografisk spridning med viss övervikt i de sydöstra delarna.¹⁷

Den nationella strategin för skydd av värdefull skog inleddes år 2012 och avslutas 2020. Målet är att 150 000 hektar skogsmark ska skyddas under perioden.¹⁸ Fokus ligger på att bevara skogar med befintliga värdekärnor snarare än att försöka återskapa naturvärden. Detta motiveras av ekonomiska skäl.¹⁹ Strategin tar sikte på skog nedanför den fjällnära gränsen.²⁰

3. INTRÅNGSERSÄTTNING VID RÅDIGHETSINSKRÄNKNINGAR INOM SKOGBRUKET

3.1 GRUNDER FÖR INTRÅNGSERSÄTTNING

Frågan om intrångsersättning aktualiseras när skogsägaren till följd av skyddande lagstiftning för till exempel djur, miljö eller kulturminnen förhindras att vidta åtgärder på sin mark. Rätten till ersättning följer av 2 kap. 15 § 2 st. regeringsformen (1974:152), där det framgår att för de fall det allmänna inskränker fastighetsägarens användning av marken ”på ett sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras” ska markägaren tillerkännas ersättning enligt grunder som anges i lag.

Det finns ett flertal olika typer av rådighetsinskränkningar inom skogsbruket som kan föranleda att ersättning betalas ut till markägaren. Regler kring ersättning finns i 31 kap. miljöbalken (1988:808). I 31 kap. 4 § miljöbalken behandlas exempelvis nationalparker, biotopskyddsområden och naturreservat. Det finns också en pågående diskussion kring markägarens möjlighet att kräva ersättning för andra inskränkningar där det saknas uttryckliga ersättningsbestämmelser. Ersättning till följd av sådana intrång motiveras av äganderättsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen och har nyligen aktualiserats

16 Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet).

17 Naturvårdsverket (utg.), *Karta över skyddad natur*, ”www.skyddadnatur.naturvardsverket.se”, lydelse 2019-03-08.

18 Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen (utg.), *Nationell strategi för formellt skydd av skog*, reviderad version, 2017, s. 1, s. 8 och s. 56–57, ”www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2017/nationell-strategi-for-formellt-skydd-av-skog-reviderad-2-2017.docx.pdf”, lydelse 2019-04-10.

19 A.a., s. 14.

20 A.a., s. 16.

i det s.k. Bombmurklemålet.²¹ Kärnan i målet var huruvida rätt till ersättning vid rådhetsinskränkningar kan föreligga trots att det saknas uttryckliga ersättningsbestämmelser, förarbeten²² och relevant praxis kopplade till artskyddsförordningen. Domstolen diskuterade utifrån äganderättsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen hur långtgående begränsningar som kan läggas på en fastighet utan att ersättning utgår. Rätten dömde till markägarens fördel och fastslog att det ska göras en proportionalitetsbedömning mellan artens skyddsbehov och fastighetsägarens rätt till sin mark. För de fall rådhetsinskränkningen anses allt för ingripande för den enskilde, samtidigt som skyddsbehovet för arten är stort, ska det istället inledas en process om inrättande av ett skyddsområde med ersättningsrätt kopplat till sig. Frågan om ersättning behandlades också några år tidigare i NJA 2014 s. 332, där en begränsning av fisket i Torne älv berättigade till ersättning trots att uttryckliga ersättningsbestämmelser saknades. Även om frågan om rätt till ersättning varit, och i viss mån fortfarande är, omdiskuterad och ännu inte rättsligt helt klarlagd kommer artikeln att utgå från att ersättning utgår för de rådhetsinskränkningar som diskuteras.

3.2 BERÄKNING AV INTRÅNGSERSÄTTNINGEN ENLIGT EXPROPRIATIONS- LAGENS BESTÄMMELSER

När rätt till ersättning bedöms föreligga ska sådan ersättning enligt 31 kap. 2 § miljöbalken utgå enligt bestämmelserna i expropriationslagen (1972:719). Av 4 kap. 1 § 1 st. expropriationslagen följer att intrångsersättning utgår med ett belopp motsvarande den minskning av fastighetens värde som uppkommer till följd av expropriationen. Om hela fastigheten exproprieras ska beloppet som betalas ut motsvara hela fastighetens marknadsvärde. Därutöver utgår enligt 4 kap. 1 § 2 st. expropriationslagen ytterligare 25 % av marknadsvärdet, respektive minskningen av marknadsvärdet vid delexpropriation, som ett schablonpåslag. Påslaget är en del av löseskillingen, eller intrångsersättningen för de fall en viss del av fastigheten exproprieras, och aktualiseras oavsett vilken typ av fastighet ersättningen gäller.²³

Schablonpåslaget om 25 % är en del av expropriationsersättningen och tillkom år 2010 i samband med en reform av expropriationsinstitutet.²⁴ I prop. 2009/10:162 *Ersättning vid expropriation*, motiverades reformen av att en ersättning som enbart motsvarar fastighetens marknadsvärde inte är

21 MÖD 2017:7.

22 Domstolen konstaterade att artskyddsförordningen antagits av regeringen och att den därför saknar beredning liknande de förarbeten som föranleder stiftande av lag.

23 Hermansson, Magnus, *Expropriationslagen, kommentar till 4 kap. 1 § 2 st.* (version 2019-03-09) "www.pro.karnovgroup.se".

24 A.a.

tillräcklig för att kompensera för de ingripande konsekvenser som en expropriation innebär för fastighetsägaren. Schablonpåslaget ska därför se till att fastighetsägaren får en ersättning motsvarande det värde som fastighetsägaren hade kunnat acceptera vid en frivillig försäljning av fastigheten, det s.k. individuella värdet. Vidare motiverades påslaget av att det föreligger en osäkerhet vid värdering i expropriationsmål, vilket inte ska drabba fastighetsägaren. Regeringen menade också att en högre ersättningsnivå bidrar till att stärka statens legitimitet vid expropriationsförvaranden.²⁵ Schablonpåslaget har varit föremål för viss diskussion som av utrymmesskäl inte kan redogöras för i den här artikeln. Läsaren rekommenderas att ta del av utbytet mellan f.d. justitierådet Bertil Bengtsson²⁶ och Fredrik Bonde, dåvarande chefsjurist på Lantbrukarnas riksförbund.²⁷

4. EU-RÄTTSLIG REGLERING AV STATSSTÖD

4.1 STATSSTÖDSREGLERNAS SYFTE OCH FUNKTION

Statsstödsreglerna syftar till att motverka att ett statligt stöd förändrar spelplanen för de konkurrerande företagen på ett sådant sätt att mindre effektiva företag kan göra anspråk på en större del av produktionen.²⁸ Åtgärder som gynnar vissa utvalda företag på ett sådant sätt att de genom stödet kan öka sin produktionsandel på marknaden, kan i förlängningen leda till att andra företag inte kommer in på marknaden eller måste dra sig tillbaka från den. En sådan utveckling leder till en försämring av välfärden inom EU med högre priser, lägre kvalitet och en sämre utveckling av produkterna på marknaden.²⁹ Vad som utgör ett otillåtet statsstöd framgår av artikel 107.1 i EUF-fördraget. Där fastslås att ”om inte annat föreskrivs i fördragen, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrída konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.”

Bedömningen av huruvida en åtgärd utgör otillåtet statsstöd ska göras mot bakgrund av dess effekt och inte vilket syfte som avsetts med stödet. Det är således åtgärdens objektiva och potentiella effekter som bedöms. Trots att en

25 Prop. 2009/10:162 *Ersättning vid expropriation*, s. 66–67.

26 Bengtsson, Bertil, *Nya ersättningsfrågor i fastighetsrätt*, SvJT 2010, s. 726 ff.

27 Bonde, Fredrik, *Professorskritik mot den nya reformen om förhöjd ersättning vid expropriation skjuter över målet*, SvJT 2011, s. 202 ff.

28 Bacon, Kelyn (red.), *European Community Law of State Aid*, Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 9.

29 EU-kommissionen, *Handlingsplan för statligt stöd – Mindre men bättre riktat statligt stöd: En plan för reform av det statliga stödet 2005–2009 (KOM(05) 107 slutlig)*, p. 7.

medlemsstat inte har haft för avsikt att gynna ett nationellt företag framför andra aktörer kan en vidtagen åtgärd ändå vara otillåten om den kan anses ha en, om än oavsiktligt, snedvridande effekt på konkurrensen.³⁰ Även i en allmänt utformad lagstiftning kan stödet ändå anses selektivt om vissa företag vid tillämpning av lagstiftningen gynnas framför andra.³¹

4.2 REKVISITEN FÖR OTILLÅTET STATSSTÖD

Rekvisiten i artikel 107.1 EUF-fördraget är kumulativa, vilket innebär att samtliga rekvisit behöver vara uppfyllda för att en stats åtgärd ska utgöra ett otillåtet stöd.³² I det följande kommer samtliga rekvisit att behandlas för att senare i artikeln tillämpas på utbetald intrångsersättning vid rådighetsinskränkningar inom skogsbruket.³³

4.2.1 STÖD SOM GES AV EN MEDLEMSSTAT ELLER MED HJÄLP AV STATLIGA MEDEL

Av mål 30/59 *De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg*³⁴ framgår att stödåtgärder är särskilt avsedda för att uppnå ett bestämt mål och att ett sådant mål inte skulle kunna uppnås utan stödet. Att utbetalda medel från staten kan träffas av statsstödregeringen följer direkt av lydelsen i artikel 107.1 i EUF-fördraget. Statliga medel avser tillgångar som tillhör staten. Det bör dock betonas att även lokala och regionala myndigheter anses falla inom statsbegreppet. Således kan också medel från dessa organ utgöra statsstöd.³⁵

4.2.2 SNEDVRIDER ELLER HOTAR ATT SNEDVRIDA KONKURRENSEN

Utöver att åtgärden bedöms utgöra ett statligt stöd ska den också anses gynna vissa företag³⁶ eller viss produktion framför andra på ett sådant sätt

30 Bacon, Kelyn (red.), *European Community Law of State Aid*, Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 10.

31 Indén, Tobias, *EU:s statsstödsrätt: en introduktion*, Uppsala: lustus förlag, 2010, s. 46.

32 Mål C-280/00, *Altmark Trans GmbH och Regierungspräsidium Magdeburg mot Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH*, ECLI:EU:C:2003:415, p. 74.

33 Se avsnitt 5.

34 Mål 30/59, *De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg mot Europeiska kol- och stålgemenskapens höga myndighet*, ECLI:EU:C:1961:2.

35 Indén, Tobias, *EU:s statsstödsrätt: en introduktion*, Uppsala: lustus förlag, 2010, s. 38 och s. 40; Mål C-379/98, *PreussenElektra AG mot Schleswag AG, i närvaro av Windpark Reußenköge III GmbH och Land Schleswig-Holstein*, ECLI:EU:C:2004:614, p. 58.

36 I mål C-41/90, *Klaus Höfner och Fritz Elser mot Macrotron GmbH*, ECLI:EU:C:1991:161, p. 21, har ett företag, i enlighet med dess innebörd inom konkurrensrätten, definierats som "varje enhet som utövar ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och sättet för dess finansiering". Kriteriet om ekonomisk verksamhet är uppfyllt om varor eller tjänster erbjuds på en viss marknad, se mål C-309/99, *J. C. J. Wouters m.fl. mot Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten, i närvaro av Raad van de Balies van de Europese Gemeenschap*, ECLI:EU:C:2002:98, p. 47; Förenade målen C-180/98 och C-184/98,

att konkurrensen snedvrids.³⁷ I mål 730/79 *Philip Morris Holland BV*³⁸ slog EU-domstolen fast att ”[o]m ett statligt finansiellt stöd förstärker ett företags ställning i förhållande till andra konkurrerande företag i handeln inom gemenskapen skall denna handel anses påverkas av detta stöd”. Vid tiden för målets avgörande stod Philip Morris för nästan 50 % av den nederländska cigarettproduktionen och mer än 80 % av produktionen skulle exporteras till övriga medlemsländer.³⁹ Domstolen ansåg att stödet skulle ha medfört en fördel för företaget gentemot andra konkurrenter eftersom företagets kostnader för omläggningen av produktionen skulle ha minskat, medan en konkurrent hade fått bekosta motsvarande omläggningar till marknadspris.⁴⁰

4.2.3 GYNNAR VISSA FÖRETAG ELLER VISS PRODUKTION FRAMFÖR ANDRA

Bedömningen av huruvida stödet selektivt gynnar ett företag framför andra ska enligt mål C-88/03 *Portugisiska republiken*⁴¹ utgå från ”huruvida en nationell åtgärd, inom ramen för en viss rättsordning, kan gynna ’vissa företag eller viss produktion’ i jämförelse med andra företag som i faktiskt och rättsligt hänseende befinner sig i en jämförbar situation, med hänsyn till målsättningen med rättsordningen”. Om det saknas EU-reglering på området ska det således inte göras en jämförelse mellan de enskilda medlemsstaternas faktiska och rättsliga förhållanden eftersom dessa bygger på den nationella lagstiftning som gäller inom respektive medlemsland. En sådan ordning skulle enligt EU-domstolen strida mot syftet med statsstödsreglerna.⁴²

I mål C-143/99 *Adria-Wien Pipeline GmbH*⁴³ slog EU-domstolen fast att det för bedömningen av selektivitetskravet saknar betydelse huruvida stödmottagarens ställning har förbättrats, försämrats eller är oförändrad. Det

Pavel Pavlov m.fl. mot Stichting Pensioenfonds Medische Specialist, ECLI:EU:C:2000:428, p. 75.
I mål C-172/03, *Wolfgang Heiser mot Finanzamt Innsbruck*, ECLI:EU:C:2005:130, p. 26, konstaterade EU-domstolen att även oberoende näringsidkare faller inom företagsbegreppet. Konkurrensreglerna är likaledes tillämpliga på såväl privata som offentliga företag, se de förenade målen T-228/99 och T-233/99, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale och Land Nordrhein-Westfalen mot Europeiska kommissionen*, ECLI:EU:T:2003:57, p. 193 och p. 266.

37 Indén, Tobias, *EU:s statsstödsrätt: en introduktion*, Uppsala: lustus förlag, 2010, s. 41–42.

38 Mål 730/79, *Philip Morris Holland BV mot Europeiska gemenskapernas kommission*, ECLI:EU:C:1980:209, p. 11.

39 A.a., p. 10.

40 A.a., p. 11.

41 Mål C-88/03, *Portugisiska republiken mot Europeiska kommissionen*, p. 54. Se även mål C-172/03, *Wolfgang Heiser mot Finanzamt Innsbruck*, ECLI:EU:C:2006:511, p. 40.

42 C-300/00, *Federación de Cofradías de Pescadores de Guipúzcoa m.fl. mot Europeiska unionens råd och Europeiska kommissionen*, ECLI:EU:C:2000:567, p. 81.

43 Mål C-143/99, *Adria-Wien Pipeline GmbH och Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke GmbH mot Finanzlandesdirektion für Kärnten*, ECLI:EU:C:2001:598.

är endast fråga om huruvida statens åtgärd, inom ramen för den aktuella rättsordningen, kan gynna vissa företag eller viss produktion i förhållande till företag i jämförbara situationer som nämnts ovan.⁴⁴ Det krävs således inga konkreta belägg för att en åtgärd faktiskt har snedvridit konkurrensen och påverkat handeln mellan medlemsstaterna, det räcker att åtgärden kan ha en sådan effekt.⁴⁵

4.2.4 PÅVERKAR HANDELN MELLAN MEDLEMSSTATERNA

Det sista rekvisitet i artikel 107.1 i EUF-fördraget är det s.k. samhandelskriteriet. För att bestämmelsen ska vara uppfylld krävs det att det stödmottagande företaget i någon form bedriver gränsöverskridande verksamhet, alternativt att den bransch som verksamheten tillhör har ett stort mått av handel mellan medlemsstaterna. Samhandelskriteriet blir således den yttre gränsen för unionens jurisdiktion inom ramen för statsstöd.⁴⁶

Stöd till ett företag kan påverka handeln mellan staterna och snedvrida konkurrensen även om det mottagande företaget inte själv exporterar sina produkter. Detta förklaras av att om en medlemsstat utger stöd till ett inhemskt företag innebär det att företaget från andra medlemsstater får sämre möjligheter att exportera sina produkter till den aktuella marknaden.⁴⁷ Stödet kan också innebära en möjlighet för det mottagande företaget att faktiskt börja exportera sina produkter.⁴⁸ En sådan situation, där stödmottagarens ökade kapacitet hindrar företag från andra medlemsstater att etablera sig på stödmottagarens inhemska marknad, kan anses föreligga även om det inte råder överkapacitet på marknaden.⁴⁹ Om stödmottagaren har sin verksamhet nära gränsen mellan två medlemsstater eller

44 A.a., p. 41.

45 Se mål C-372/97, *Italienska republiken mot Europeiska kommissionen*, ECLI:EU:C:2004:234, p. 44; Mål C-518/13, *The Queen, på begäran av Eventech Ltd mot The Parking Adjudicator*, ECLI:EU:C:2015:9, p. 65; Förenade målen C-197/11 och C-203/11, *Eric Libert m.fl. mot Gouvernement flamand och All Projects & Developments NV m.fl. mot Vlaamse Regering*, ECLI:EU:C:2013:288, p. 76.

46 Indén, Tobias, *EU:s statsstödsrätt: en introduktion*, Uppsala: lustus förlag, 2010, s. 48–49.

47 Mål C-518/13, *The Queen, på begäran av Eventech Ltd mot The Parking Adjudicator*, ECLI:EU:C:2015:9, p. 67; Bacon, Kelyn (red.), *European Community Law of State Aid*, Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 98.

48 Bacon, Kelyn (red.), *European Community Law of State Aid*, Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 98; Förenade målen C-197/11 och C-203/11, *Eric Libert m.fl. mot Gouvernement flamand och All Projects & Developments NV m.fl. mot Vlaamse Regering*, ECLI:EU:C:2013:288, p. 78.

49 Se mål C-102/87, *Franska republiken mot Europeiska gemenskapernas kommission*, ECLI:EU:C:1988:391, p. 19 och mål C-303/88, *Italienska republiken mot Europeiska gemenskapernas kommission*, ECLI:EU:C:1991:136, p. 27.

om det råder överkapacitet på marknaden så ökar risken för att statsstöd kan anses påverka handeln mellan staterna.⁵⁰

4.3 UNDANTAG SOM ÄR FÖRENLIGA MED DEN INRE MARKNADEN

4.3.1 GRUPPUNDANTAGSFÖRORDNINGEN

Artikel 107.2 i EUF-fördraget ställer upp ett antal åtgärder som är förenliga med den inre marknaden och som därmed är tillåtna. Dessa utgör till exempel socialt stöd till enskilda konsumenter och stöd för att avhjälpa naturkatastrofer. Av artikel 107.3 i EUF-fördraget följer de åtgärder som kan undantas om de anses förenliga med den inre marknaden på ett sådant sätt att de bidrar till en positiv utveckling av unionens intressen.⁵¹ För att lättare kunna urskilja vilka åtgärder som faller in under artikel 107.3 i EUF-fördraget har kommissionen bemyndigats att utfärda gruppundantagsförordningar.⁵² Den nu gällande allmänna gruppundantagsförordningen⁵³ tillåter stöd som gör det möjligt för företag att överstiga unionens miljöskydds krav eller vidta åtgärder som bidrar till ett mer omfattande miljöskydd på områden som saknar gemenskapsrättslig reglering.⁵⁴ Detta innebär således att trots att en statlig åtgärd uppfyller kriterierna i artikel 107.1 i EUF-fördraget anses den undantagen anmälnings-skyldighet⁵⁵ om stödet omfattas av gruppundantagsförordningen.⁵⁶

4.3.2 STÖD AV MINDRE BETYDELSE

Genom kommissionens förordning om stöd av mindre betydelse⁵⁷ undantas vissa stöd av mindre betydelse från artikel 107.1 i EUF-fördraget, vilket

50 Bacon, Kelyn (red.), *European Community Law of State Aid*, Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 98.

51 Indén, Tobias, *EU:s statsstödsrätt: EU-rättens krav och den nationella rättens utmaningar*, Uppsala: lustus förlag, 2013, s. 115.

52 Rådets förordning (EG) nr 994/98 av den 7 maj 1998 om tillämpningen av artiklarna 92 och 93 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen på vissa slag av övergripande statligt stöd, p. 4.

53 Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget.

54 A.a., skäl 34.

55 En planerad stödåtgärd ska som huvudregel anmälas till kommissionen för godkännande, se artikel 108.3 i EUF-fördraget och Rådets förordning (EU) nr 2015/1589 av den 13 juli 2015 om genomförandebestämmelser för artikel 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, skäl 2.

56 Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget, skäl 1.

57 Kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

innebär att de inte behöver anmälas till kommissionen enligt förfarandet i artikel 108.3 i EUF-fördraget.⁵⁸ För att klassificeras som ”av mindre betydelse” får stödet inte överstiga 200 000 euro per företag under en treårsperiod.⁵⁹ Inom svenskt skogsbruk har förordningen bland annat tillämpats vid stöd för ädellövsskog⁶⁰ och för att ersätta drabbade markägare vid skogsbranden i Västmanland 2014.⁶¹

5. UTGÖR NATIONELL INTRÅNGSERSÄTTNING ETT OTILLÅTET STATSSTÖD ENLIGT ARTIKEL 107.1 I EUF-FÖRDRAGET?

5.1 STÖDET GES AV EN MEDLEMSSTAT ELLER MED HJÄLP AV STATLIGA MEDEL

Att intrångsersättning vid rådighetsinskränkningar skulle kunna omfattas av begreppet stöd kan knappast vålla någon större diskussion. Det handlar om kontanta medel som betalas ut till markägaren. I mål 30/59 *De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg*⁶² framhöll EU-domstolen att stödåtgärder är ”särskilt avsedda för att uppnå ett bestämt mål” och att ett sådant mål inte skulle kunna uppnås utan stödet. Detta överensstämmer väl med den situation som är vid handen vid en rådighetsinskränkning. Ersättningen är ett substitut för det intrång som det allmännas restriktioner medför i den enskildes äganderätt och en förutsättning för att kunna uppnå den målsättning som är knuten till inskränkningen, till exempel skydda en värdefull livsmiljö för en skyddsvärd art. Eftersom de medel som betalas ut kommer direkt från staten, efter beslut från Skogsstyrelsen, är stödet således statligt finansierat.

5.2 STÖDET SNEDVRIDER ELLER HOTAR ATT SNEDVRIDA KONKURRENSEN

Kommissionen har uttalat att en expropriationsersättning som sådan inte kan anses påverka konkurrensen mellan företag inom unionen. Det schablonpåslag som utgår enligt expropriationslagens bestämmelser medför dock att ersättningsnivån överstiger skogens marknadsvärde. Frågan är om en sådan ersättningsnivå är fördelaktig för det mottagande företaget på ett sådant sätt att det anses stärka företagets position och därmed konkurrenskraft gentemot

58 A.a., skäl 1.

59 A.a., skäl 3.

60 Skogsstyrelsen (utg.), *Förslag till åtgärder för att kompensera drabbade i skogsbruket för skador med anledning av skogsbränderna sommaren 2018*, rapport 2018/15, s. 41, "www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/publikationer/2018/rapport-2018-15-forslag-till-stod-efter-skogsbränderna-sommaren-2018.pdf", lydelse 2019-04-26.

61 A.a.; Skogsstyrelsen (utg.), *Årsredovisning 2016*, s. 53, tabell 14, "www.skogsstyrelsen.se/globalassets/om-oss/organisation/arsredovisning-2016-.pdf", lydelse 2019-04-10.

62 Mål 30/59, *De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg mot Europeiska kol- och stålgemenskapens höga myndighet*, ECLI:EU:C:1961:2.

andra företag på marknaden. Ett avverkningsförbud innebär att skogen står kvar, vilket resulterar i att skogsägaren saknar varor att bjuda ut på marknaden. Eftersom företaget inte når marknaden kommer färre företag att konkurrera om försäljning av sin vara. Det blir således ett mindre utbud av produkter på den aktuella marknaden, men eftersom efterfrågan alltså kvarstår ökar möjligheterna för kvarvarande företag att sälja sina produkter.⁶³ Intrångsersättningen bör därför snarare anses innebära en minskad konkurrens.

I mål 730/79 *Philip Morris Holland BV*⁶⁴ menar EU-domstolen dock att det räcker med att företagets finansiella ställning stärks gentemot andra konkurrerande företag inom EU, det krävs således inte att stödet bidrar till att en viss vara kan bjudas ut på marknaden. Det finns däremot viktiga skillnader i utgångsläget mellan ett skogsföretag och Philip Morris. Det stöd som Philip Morris mottog ansågs kunna leda till en ökad produktionskapacitet och följaktligen en ökad andel av produkter på marknaden.⁶⁵ Ett ekonomiskt tillskott till ett skogsföretag på grund av ett nekat avverkningsstillstånd skulle kunna öka företagets finansiella ställning på ett sådant sätt att det möjliggör för företaget att utveckla sin verksamhet genom inköp av annan skogsmark, bättre maskiner och dylikt. Det bör dock poängteras att utan en råvara att erbjuda marknaden är det svårt att göra investeringar som leder till att företaget utökar sin position på marknaden. Virket är, hur man än vrider och vänder på det, grunden i företagets produktion och en förutsättning för att överhuvudtaget nå ut till virkesmarknaden. Skogen har lång omloppstid och att inte kunna planera för framtida avverkning och investering i skogen utifrån företagets förutsättningar torde alltid vara till nackdel för företaget. För ägare till mindre skogsfastigheter är det inte osannolikt att tänka sig att en rådhetsinskränkning snarare minskar skogsägarens tillträde till marknaden eftersom det leder till att skogsägaren inte har några produkter att erbjuda den.

Att skogsägaren skulle investera i substituerande skog för den ersättning som betalats ut kan inte heller tas för givet. För en mindre näringsidkare kan det vara av stor vikt att ha nära till sin skogsmark för att kunna planera sitt skogsbruk och genomföra skötselåtgärder. För att en sådan näringsidkare ska kunna köpa annan skogsmark som substitut krävs, förutom engagemang och ekonomiska medel till en köpeskilling som potentiellt överskrider intrångsersättningens storlek, att sådan mark finns till salu i närområdet. Med

63 Se Fregert, Klas och Jonung, Lars, *Makroekonomi – teori, politik och institutioner*, u. 5:1, Lund: Studentlitteratur AB, 2018, s. 43–44.

64 Mål 730/79, *Philip Morris Holland BV mot Europeiska gemenskapernas kommission*, ECLI:EU:C:1980:209, p. 11.

65 A.a.

beaktande av att skogen är en begränsad naturresurs och i normalfallet ses som en långsiktig investering som i många fall går i arv över generationsgränserna förekommer inte skogsmark till salu i en sådan anseelig omfattning att det torde vara okomplicerat att hitta mark för substituentsinköp. En invändning om att den enskilde markägaren till följd av utbetald intrångsersättning skulle utöka sin andel på marknaden blir mot denna bakgrund svag.

När det gäller större skogsföretag torde dessa ha bättre förutsättningar att utnyttja tillägget om 25 % till inköp av annan mark och därmed utöka sin andel på marknaden. Vid bedömningen om ersättningen utgör en fördel för det stödmottagande företaget bör dock ersättningsnivån balanseras mot intrångets påverkan på den långsiktiga planering som företaget gjort av sin verksamhet och eventuellt längre avstånd vid förflyttning av maskiner och arbetskraft till den substituerande skogsmarken. Den typen av justeringar av verksamheten kan vara ekonomiskt kostsamma och påverka företagets resurser negativt. Mot bakgrund därav bör intrångsersättningen inte anses utgöra en sådan fördel att den kan snedvrída konkurrensen på marknaden.

5.3 GYNNAR VISSA FÖRETAG ELLER VISS PRODUKTION

Bedömningen av huruvida en åtgärd selektivt gynnar ett visst företag ska göras genom en jämförelse med andra företag i en jämförbar situation inom samma rättsordning. Utgångspunkt för bedömningen tas inledningsvis i gällande lagstiftning. Expropriationslagens bestämmelser om ersättningsnivån om 125 % av marknadsvärdet är generellt tillämpliga inom alla områden där ersättning ska utgå enligt lagen. Den tillämpas således inte uteslutande vid rådighetsinskränkningar inom skogsbruket utan även vid andra typer av intrång och expropriation enligt andra lagrum. Regelverket är således utformat på ett sådant sätt att det gäller på samma sätt för samtliga skogsföretag i Sverige, oaktat var de geografiskt har sitt säte.

Trots att lagen är allmänt utformad kan stödet ändå anses selektivt om vissa företag vid tillämpning av lagstiftningen gynnas framför andra. En sådan situation skulle kunna anses föreligga i målen om den fjällnära skogen. De nekade avverkningsstillstånden berör de norra delarna av Sverige och ersättning till följd därav anses därför mer konkret riktade till vissa sorters företag – de som geografiskt befinner sig i just de norra delarna. Den fjällnära skogens speciella karaktär och skogsvårdslagens särskilda reglering av den kan användas som ett argument för att särskilja fjällnära skog från annan skog inom landet. En sådan intrångsersättning kan därför anses mer specifik än en generell ersättning som omfattar hela expropriationslagens spektrum av stödmottagande företag. Intrångsersättning utöver marknadsvärdet som riktas till företag med fjällnära

skog skulle därför kunna anses utgöra ett otillåtet statsstöd enligt unionsrätten eftersom den selektivt gynnar företag i regioner med fjällnära skog framför företag som äger skog i andra delar av landet.

Det finns således anledning att diskutera vilken referensram som ska användas vid jämförelsen mellan företag som befinner sig i en jämförbar situation. Sett endast till företagens möjligheter att få ersättning till följd av nekade avverkningsstillstånd i fjällnära skog ter det sig ostridigt att sådana regler skulle kunna gynna företag i dessa regioner eftersom de av geografiska skäl åtnjuter ensamrätt på den sortens skog. Min uppfattning är dock att det finns anledning att anse att den fjällnära skogen är en del av Sveriges skogar i sin helhet och att jämförelsen därför ska göras med utgångspunkt i vilka möjligheter till ersättning enligt samma nivå som samtliga skogsföretag i Sverige har.

Företagen inom den svenska skogsindustrin producerar och säljer liknande produkter på samma marknad och lyder, med visst undantag för speciallagstiftning, under samma regelverk. I angränsande lagstiftning till skogsvårdslagen, så som artskyddsförordningen och miljöbalken, finns ett flertal bestämmelser som behandlar intrång i markägarens rådighet över sin skog och som på samma sätt kan leda till ersättning enligt 4 kap. 1 § expropriationslagen. Ersättning enligt samma lagrum kan betalas ut till företag inom samma bransch, med den skillnaden att de grundar sig i olika typer av rådighetsinskränkningar. Ersättning grundad på förbud inom den fjällnära skogen finns av geologiska skäl endast i de norra delarna av Sverige, men inträngsersättning till följd av beslut enligt andra bestämmelser aktualiseras även i andra delar av landet.

Grunden till ersättning kan således variera på grund av skillnaden i natur och djurbestand på olika platser i landet. Det finns, som framgår av naturvårdsverkets statistik, områdesskydd i varierande utsträckning i hela landet. Även om hälften av den fjällnära skogen idag är skyddad behöver det inte tala för att en skogsägare i den regionen har en ekonomisk fördel gentemot en skogsägare i en annan region. Vilken skog som prioriteras för skydd görs mot bakgrund av vilka naturvärden som finns och var behovet anses mest angeläget. Eftersom den fjällnära skogen skyddats i större utsträckning än skog söderut i landet, är det inte omöjligt att den senare skogen kommer att prioriteras i högre grad framöver. Den nationella strategin för formellt skydd av värdefulla skogar talar om inte annat i en sådan riktning.

Det finns således goda skäl för att utgå från hela den svenska skogen, snarare än enbart den fjällnära skogen, vid bedömningen av vad som utgör referensramen för selektivitetskravet. Företagen tillverkar samma produkter och verkar

på samma marknad oavsett var i landet de befinner sig. Eftersom stöd betalas ut till företag i hela landet enligt samma ersättningsnivå och det endast är grunden för utbetalningen som kan skilja sig åt, är min uppfattning att lagstiftningen inte gynnar företag i fjällnära skog i större utsträckning än företag i andra delar av landet. Stöd till skogsägare vid nekade avverkningsstillstånd i den fjällnära regionen bör därför inte anses selektivt riktade.

5.4 STÖDET PÅVERKAR HANDELN MELLAN MEDLEMSSTATERNA

Sverige har, som framkommit inledningsvis, en omfattande exportkvot och är den tredje största exportören i världen av massa, papper och sågade trävaror. Med en export på 80 % av de produkter som tillverkas kan det inte anses råda någon tvekan om att samhandelskriteriet är uppfyllt.

5.5 TILLÄMPNING AV EVENTUELLA UNDANTAG

En utredning av möjligheten att använda gruppundantagsförordningen eller förordningen om stöd av mindre betydelse kan förefalla överflödigt eftersom det ovan konstaterats att det råder bristande förutsättningar för att anse samtliga rekvisit i artikel 107.1 i EUF-fördraget uppfyllda. Eftersom frågan inte prövats av EU-domstolen skulle en tillämpning av undantagsreglerna dock kunna vara en säkrare lösning eftersom stödmottagarna inte riskerar att bli återbetalningsskyldiga för det fall EU-domstolen skulle nå en annan slutsats och anse att intrångsersättningen utgör ett otillåtet statsstöd.

5.5.1 GRUPPUNDANTAGSFÖRORDNINGEN

Genom bestämmelserna i gruppundantagsförordningen uppmuntras åtgärder som leder till mer långtgående miljöskydd än de unionsrättsliga normerna.⁶⁶ Ett stöd som går längre än EU:s regler kräver kan därför vara ett godkänt stöd. En sådan situation kan dock inte anses föreligga inom det svenska skogsbruket. Den ersättning som betalas ut vid till exempel avverkningsförbud till skydd för värdefulla arter och fåglar föranleds av rådighetsinskränkningar grundade på artskyddsförordningen, som är Sveriges implementering av gällande EU-direktiv på området. Det handlar således inte om något mer långtgående skydd än det som ställs upp av unionen.⁶⁷ Det är också i övrigt svårt att peka

⁶⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget, skäl 34.

⁶⁷ Här finns dock visst utrymme att diskutera huruvida det skett en överimplementering vid fågeldirektivets införande i svensk rätt. Östersunds tingsrätt, MMD, har berört frågan i ett antal domar från 2017. Resonemanget får dock anses ha begränsad betydelse för frågan om otillåtet statsstöd eftersom det endast berör de intrångsersättningar som föranletts av fågeldirektivet. Vidare rör det sig troligen om ett lagtekniskt misstag snarare än en medveten åtgärd avsedd att

på några konkreta rådhetsinskränkningar som vidtas på ett sådant sätt att unionsrättens regelnivåer överstigs.

5.5.2 FÖRORDNINGEN OM STÖD AV MINDRE BETYDELSE

Förordningen om stöd av mindre betydelse används vid utbetalning av stöd inom svenskt skogsbruk.⁶⁸ Det är inte heller uteslutet att ett stödprogram baserat på förordningen skulle kunna användas för att kompensera markägare som behöver avstå från att vidta åtgärder på sin mark när dessa bedömts vara till skada för skyddsvärda arter och miljöer i skogen. Ett sådant system har dock uppenbara begränsningar eftersom stödets tak om 200 000 euro inkluderar samtliga statsstöd som markägaren fått under en treårsperiod. Detta innebär att stöd som utgetts för andra åtgärder kan göra att taket nås innan intrångsersättning kunnat betalas ut i det aktuella fallet. En sådan lösning innebär också att endast mindre rådhetsinskränkningar omfattas, eftersom mer vittgående förbud eller inskränkningar genererar en allt för hög ersättningsnivå för att kunna falla inom förordningens tillämpningsområde. De förutsättningar som finns för att vid rådhetsinskränkningar utge ersättning i enlighet med förordningen kommer därför inte att diskuteras vidare. En sådan lösning anses inte tillfredsställande och förutsägbar nog eftersom den riskerar att utesluta en rad av de markägare som är berättigade till ersättning.

6. AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Det kan sammanfattningsvis konstateras att rekvisiten om stöd samt handel mellan medlemsstaterna i artikel 107.1 i EUF-fördraget utan svårigheter kan anses uppfyllda avseende nationell intrångsersättning. Avgörande för bedömningen om intrångsersättningen utgör ett otillåtet statsstöd är huruvida schablonpåslaget om 25 % medför att intrångsersättningen snedvrider konkurrensen och selektivt gynnar vissa företag framför andra. Artikeln når slutsatsen att intrångsersättningen enligt nuvarande ersättningsnivå inte medför en snedvridning av konkurrensen eftersom ersättningen inte bör anses utgöra en fördel för det stödmottagande företaget. Till följd av ett nekat avverknings-tillstånd saknar företaget en konkret vara att konkurrera med på marknaden. Vidare kan det finnas begränsade möjligheter för markägaren att göra inköp av substituerande mark på ett sätt som i ett senare led skulle öka konkurrensen på marknaden. Den inskränkning som förbudet innebär för markägaren bör

utsträcka det svenska skyddet längre än unionsreglerna. För diskussionen i MMD vid Östersunds tingsrätt, se MMD vid Östersunds tingsrätts dom (den 6 oktober 2017) som mål nr M 1855-16; MMD vid Östersunds tingsrätts dom (den 6 oktober 2017) som mål nr M 1854-16; MMD vid Östersunds tingsrätts dom (den 6 oktober 2017) som mål nr M 1853-16; MMD vid Östersunds tingsrätts dom (den 6 oktober 2017) som mål nr M 1859-16.

68 Se avsnitt 4.3.2.

enligt min mening medföra att ersättningsnivån inte utgör en fördel för företaget enligt statsstödsreglerna.

Avseende frågan om stödet gynnar vissa företag framför andra har det konstaterats att expropriationslagens bestämmelser om ersättning visserligen är allmänt tillämpliga på alla former av intrångsersättning, men att ersättningen i det enskilda fallet kan verka selektivt till förmån för företag inom en specifik bransch och ett visst regionalt område inom denna. En sådan invändning kom inledningsvis att göras i 2018 års mål om nekade avverkningstillstånd i den fjällnära skogen och den exemplifierar väl svårigheten i att bedöma en åtgärds potentiellt selektiva verkningar.

Mot bakgrund av resonemanget i avsnitt 5.3 är min uppfattning att det vid jämförelsen mellan företag i en jämförbar situation inom samma rättsordning bör vara hela det svenska skogsbruket med rådande möjligheter till ersättning som beaktas. Den fjällnära skogens ägare bör inte, trots dess särskilda karaktär, anses selektivt gynnade framför skogsägare till andra delar av den svenska skogen eftersom det finns ytterligare typer av intrångsersättning som på samma sätt tillerkänner markägaren ersättning. Även om inskränkningarna motiveras av olika skyddsintressen och lagrum är ersättningsnivån inte desto mindre densamma. Intrångsersättningens schablonpåslag om ytterligare 25 % av marknadsvärdet bör således inte medföra att ersättningen utgör ett otillåtet statsstöd eftersom samma ersättningsnivå betalas ut till samtliga företag vid rådighetsinskränkningar som föranleder ersättning enligt de aktuella bestämmelserna i expropriationslagen.